

ROLUL VALORILOR ÎN EDUCAȚIE

Ioan Scheau*

Abstract: The Role of Values in Education. *The present paper will analyze the matter of values in the Romanian educational system, in the context of the present changes in the society. The paper is composed of two parts:*

- a theoretical one: that presents the relation between ethics and moral, ethics' areas of study (meta-ethics, normative ethics and applied ethics), the object and the principles of ethics.

- a practical one: that presents the results of a research that took place in March-April 2016, and which involved students from 1 Decembrie 1918 University of Alba Iulia and teachers from the pre university education, from Alba and Hunedoara counties. This research focused on the following aspects: the matter of values in education, their role in the foundation of the present educational ideal, as well as the combination of the Romanian and the European values in the development of the pupils.

Keywords: *moral, ethics, values, education, educational ideal.*

1. Considerații teoretice

Cu studiul teoriei valorilor se ocupă axiologia, un domeniu fundamental al filosofiei generale alături de ontologie și gnoseologie, aceasta presupunând analiza conceptelor de bine și rău, de corect și incorect, precum și identificarea unui set de valori capabil să regleze comportamentul uman în societate.

Se pun deci întrebările: ce sunt valorile ? Și care este rolul lor în comportamentul uman ? Conform „Dicționarului de filozofie Larousse” valoarea reprezintă „tot ceea ce este dezirabil (și nu numai ceea ce este dorit). Există valori biologice (sănătate, putere fizică), economice (impozit), estetice (frumusețe), morale (virtute), religioase (sacru). Noțiunea de valoare (ceea ce trebuie să fie) se deosebește de aceea de adevăr (ceea ce este); este o noțiune practică, noțiune care nu are sens decât în raport cu experiența voinței sau a acțiunii.

---

* PhD, Assistant Professor, Faculty of Orthodox Theology at „1 December 1918” University, Alba Iulia, Romania.

1. Ea implică un element dinamic, sub forma unei dorințe sau a unei sensibilități din partea subiectului: un obiect sau o ființă ni se par a avea cu atât mai multă valoare cu cât dorința noastră este mai mare; invers, un obiect de mare valoare (aur, argint) poate să nu aibă nici o valoare în ochii noștri dacă nu dorim să-l posedăm.

2. Valoarea are totuși un aspect obiectiv sau static (caracterul social, tradițional sau universal uman al valorii: de exemplu, al culturii, al onestității, al fidelității, etc.)”¹.

Cu alte cuvinte, valoarea are o dublă polaritate: obiectivă – deoarece se aplică unui obiect oarecare, acesta putând fi și un proces social; și subiectivă – deoarece presupune conștiința omului care valorizează acel obiect oarecare. Se pune atunci problema clasificării valorilor, deoarece astăzi există un sistem al valorilor care reglementează activitatea socială. Conform aceluiași „Dicționar de filozofie” *în general, se disting trei grupe de valori: adevăratul, binele și frumosul*², care corespund unor domenii filosofice tradiționale: cunoașterea (gnoseologia), etica și estetica. Dincolo de aceste domenii trebuie să distingem între: valori general umane, ce se aplică tuturor oamenilor pentru a deveni, așa cum doreau vechii greci, niște cetățeni model, aici intrând: binele, adevărul, dreptatea; și valori democratice, ce trebuie asigurate, conform celor spuse de John Locke, de către stat, aici intrând: drepturile omului dar și libertatea sau toleranța.

Marin Călin în lucrarea „Filosofia educației” distinge următoarele categorii de valori:

a) *valori vitale necesare apărării vieții și mediului cum sunt sănătatea (fizică și mentală), tonusul și forța fizică, frumusețea și armonia organismului, starea de echilibru a mediului, bunurile materiale și prosperitatea economică, etc.;*

b) *valorile morale, politice, juridice și istorice necesare existenței unui stat și națiuni cum sunt democrația, suveranitatea,*

---

¹ Julia, Didier *Dicționar de filozofie*, București, Edit. Univers Enciclopedic, 1996, p. 354

² *Ibidem*, p. 354.

binele, dreptatea, curajul, înțelepciunea, independența, legalitatea, demnitatea, iubirea de neam, etc.;

c) valori teoretice necesare cunoașterii și creației umane, cum sunt adevărul, evidența, obiectivitatea, imaginarul științific;

*d) valori estetice și religioase, care privesc contemplarea lumii și a creațiilor umane*³.

Dincolo de această clasificare a valorilor trebuie spus că valoarea etică fundamentală este binele, deoarece societatea trebuie condusă în funcție de binele general, așa cum, la Platon, Ideea de Bine guvernează Lumea Ideilor dar, prin analogie, și Lumea obiectelor și fenomenelor, adică lumea aceasta în care noi trăim. De altfel, morala creștină, prin ideea de liber arbitru, acceptă distincția dintre bine și rău ca factor central ce coordonează activitatea umană, binele fiind lucrul de dorit în sine, răul fiind de lepădat. Această idee guvernează și astăzi etica socială.

„În religie, etică și filozofie, dihotomia binele și răul se referă la locația de pe un spectru liniar a unor obiecte, dorințe sau comportamente, direcția bună fiind pozitivă din punct de vedere moral, iar răul fiind direcția negativă. Binele este un concept larg asociat de obicei cu viața, continuitatea, fericirea, iubirea, prosperitatea și dreptatea. Răul este de obicei asociat cu fărâdelegi conștiente și deliberate, intenția de a face rău altora, umilirea persoanelor, acte de violență inutilă și fără discernământ”⁴.

2. Cercetare privind rolul valorilor în educație

Informații generale. Cercetarea de față s-a desfășurat în perioada martie-aprilie 2016, la nivelul cadrelor didactice din învățământul preuniversitar din județele Alba și Hunedoara, precum și în rândul

---

³ Călin, Marin C. *Filosofia educației*, București, Edit. Aramis, 2001, p. 108-109

⁴ Pătroc, Dan *Etică și deontologie pedagogică*, Blog personal, curs I, p. 2, consultat la <http://socioumane.ro/blog/danpatroc/files/2013/01/CURSUL-1.pdf> (accesat la data de 18.01.2016).

studenților Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. La cercetare au participat un număr de 53 de cadre didactice, atât din mediul urban cât și din mediul rural, precum și 53 de studenți ai Universității „1 Decembrie 1918”. Ca și metodă de cercetare a fost utilizată metoda chestionarului, acesta fiind aplicat persoanelor din grupul analizat.

Scopul, obiectivele și ipotezele cercetării. Scopul cercetării a fost analiza problemei valorilor în cadrul sistemului românesc de învățământ, în contextul actualelor schimbări din societate. Obiectivele cercetării sunt:

- să identifice rolul valorilor în cadrul sistemului de învățământ românesc, inclusiv în concretizarea idealului educațional,
- să identifice principalele valori, generale și europene, considerate importante în cadrul școlii,
- să coreleze analiza cantitativă și calitativă a datelor pentru a surprinde rolul valorilor în educație.

Pentru desfășurarea cercetării a fost formulată următoarea ipoteză: utilizarea valorilor, generale și europene, în cadrul activității didactice, duce la o educație socială de calitate, utilă integrării sociale a absolvenților.

Metodologia cercetării. În concordanță cu scopul și obiectivele cercetării a fost aleasă metoda de cercetare, chestionarul. Acesta a fost aplicat persoanelor din cadrul grupului țintă cu scopul identificării informațiilor necesare confirmării sau infirmării ipotezei propuse.

Interpretarea datelor. Chestionași în legătură cu necesitatea unui ideal educațional în cadrul sistemului de învățământ românesc, cei mai mulți repondenți consideră utilă această abordare, dar – contrar așteptărilor noastre, care am fi bănuțit o unanimitate a repondenților – există și persoane care consideră că sistemul românesc de învățământ nu are nevoie de un model de educație, situația fiind cu atât mai dificilă cu cât răspunsurile negative sunt mai dese în cazul profesorilor. Situația statistică arată astfel:

	Profesori învățământ preuniversitar	Studenți
Da	92,46%	96,33%
Nu	7,54%	3,77%

Răspunsurile negative la prima întrebare a chestionarului au fost justificate astfel: pentru profesori prin ideea că modelul poate deveni un patern impus de sistem, iar pentru studenți prin încurajarea dezvoltării personale a individului bazată pe aptitudinile acestuia pentru formarea de atitudini.

Cei care au răspuns afirmativ au fost chestionați în legătură cu trăsăturile pe care acest model educațional ar trebui să le posede, răspunsurile fiind foarte variate, de la încurajarea dezvoltării personalității elevului, până la formarea de competențe necesare integrării pe piața muncii. Se pare că cele două direcții trebuie să devină liniile generale ale educației din România, adică școala trebuie să-i asigure elevului atât integrarea socială, inclusiv pe piața muncii, cât și dezvoltarea personalității sale.

Al doilea item al chestionarului a cerut repondenților să precizeze dacă modelul educațional ar trebui fundamentat pe valori. Dacă în cazul profesorilor am întâlnit unanimitatea, în cazul studenților să păstrează acel procent de 3,77% care susțin că idealul educațional nu ar trebui fundamentat pe valori ci ar trebui fundamentat pe capacitatea fiecărui individ, oamenii fiind diferiți, și pe dezvoltarea spiritului inovativ, al curiozității elevilor prin capacități antreprenoriale.

Celor care au răspuns afirmativ li s-a cerut să precizeze care sunt valorile pe care idealul moral ar trebui să se bazeze, răspunsurile fiind evidențiate în tabelul următor în funcție de frecvența de apariție:

Profesori învățământ preuniversitar	Studenți
- adevărul 49,05%	- dreptatea 56,60%
- dreptatea 35,84%	- adevărul 47,16%
- binele 22,64%	- binele 45,28%

<ul style="list-style-type: none"> - libertatea 20,74% - respect 16,98% - frumosul 15,09% - corectitudinea 11,32% - credința 11,32% - Sub 10% apar: responsabilitatea, egalitatea, iubirea și drepturile omului 	<ul style="list-style-type: none"> - libertatea 26,41% - frumosul 13,20% - corectitudine 11,32% - răbdarea 11,32% - Sub 10% apar: egalitatea, respectul, drepturile omului și sinceritatea
---	---

Menționăm faptul că există și situații în care repondenți nu au precizat anumite valori în sine, ci au precizat diferite categorii de valori pe care idealul educațional ar trebui fundamentat, cum ar fi: valorile morale, valorile sociale, valorile estetice sau valorile patriotice.

Următorii doi itemi au cerut repondenților să clasifice valorile fundamentale și europene în funcție de importanța și rolul lor în formarea individului. Valorile fundamentale au fost: adevărul, binele, frumosul, dreptatea și libertatea, iar cele europene au fost: respectarea demnității umane, respectarea democrației, respectarea egalității, respectarea statului de drept, respectarea drepturilor omului.

În prima situație, cea referitoare la valorile generale, situația centralizatoare se prezintă astfel:

	Profesori învățământ preuniversitar	Studenți
adevărul	94 (1)	99 (1)
binele	164 (3)	163 (4)
frumosul	231 (5)	252 (5)
dreptatea	124 (2)	121 (2)
libertatea	168 (4)	160 (3)

Se constată o similitudine a răspunsurilor, cu o mică inversare între bine și libertate, profesorii considerând binele mai important decât libertatea în cadrul formării individului, tinerii afirmându-și dorința de a avea mai multă libertate. În cazul profesorilor, corelația cu itemul anterior este evidentă, în cazul studenților această inversare este cu atât mai discutabilă cu cât la itemul anterior este prezentă o diferență de aproape douăzeci de procente între cele două valori inversate acum.

În a doua situație, cea referitoare la valorile europene, situația centralizatoare se prezintă astfel:

	Profesori învățământ preuniversitar	Studenți
respectarea demnității umane	87 (1)	127 (3)
respectarea democrației	201 (5)	230 (5)
respectarea egalității	104 (2)	101 (1)
respectarea statului de drept	183 (4)	223 (4)
respectarea drepturilor omului	160 (3)	114 (2)

Dacă în cazul valorilor tradiționale se constată o similitudine între răspunsurile cadrelor didactice și răspunsurile studenților, în cazul valorilor europene similitudinea există doar în cazul valorilor considerate neimportante cum ar fi: democrația și statul de drept. Aici poate fi tocmai o lipsă de educație democratică sau anumite reminiscențe din regimul totalitar transmise și noilor generații, și anume că statul de drept nu contează, iar democrația este o himeră. În ceea ce privește valorile europene importante preferințele respondentilor sunt foarte diferite: dacă profesorii consideră respectarea demnității umane ca fiind fundamentală, studenții

consideră egalitatea ca fiind cea mai importantă valoare, respectarea drepturilor omului completând podiumul în ambele cazuri.

Ultima întrebare a chestionarului a pus repondenții în situația de a descrie idealul educațional în condițiile îmbinării valorilor tradiționale cu valorile europene. Pentru cadrele didactice, cele mai importante aspecte evidențiate sunt: respectarea multiculturalității, dezvoltarea armonioasă a personalității elevilor, valorificarea parteneriatelor școală – familie – comunitate, creșterea numărului de ore de cultură civică. Există și voci care susțin că nu trebuie să impunem un anumit model ci să creăm cadrul de dezvoltare a elevilor pe valori prin diferite activități practice pe care aceștia să le desfășoare. Pentru studenți, cele mai importante aspecte evidențiate sunt: cadrul didactic să devină model de urmat pentru elevii săi, explicarea tuturor valorilor în vederea înțelegerii lor corecte, colaborarea școlii cu familia și societatea în realizarea idealului educațional, sarcina aceasta nefiind doar a școlii. Ca și profesorii, studenți susțin că modelul nu trebuie impus, ci elevii trebuie îndrumați către el prin desfășurarea de activități creative.

Concluzii

În urma analizei datelor considerăm că ipoteza propusă a fost validată, utilizarea valorilor, tradiționale și europene, în educație ducând la o educație socială de calitate, aceasta asigurând integrarea elevilor atât în societate cât și pe piața muncii. Ne bucură faptul că Ministerul Educației înțelege importanța educației sociale a elevilor, această disciplină fiind introdusă pentru studiu în noul plan cadru pentru gimnaziu aprobat în luna aprilie a acestui an, din păcate doar câte o oră pe săptămână pe parcursul întregului ciclu gimnazial.

Bibliografie

1. Călin, Marin C., *Filosofia educației*, București, Edit. Aramis, 2001.
2. Julia, Didier, *Dicționar de filozofie*, București, Edit. Univers Enciclopedic, 1996.

3. Pătroc, Dan, *etică și deontologie pedagogică*, Blog personal, curs I, consultat la <http://socioumane.ro/blog/danpatroc/files/2013/01/CURSUL-1.pdf> (accesat la data de 18.01.2016).
4. Scheau, Ioan, *Idealul moral, punct de plecare în concretizarea noului model educațional*, în „Educația din perspective valorilor”, t. II: *Summa paedagogica*, Alba Iulia, Edit. Aeternitas, 2010.
5. Scheau, Ioan, *Idealul educațional iluminist la Rousseau și Kant*, în V. Mândăcanu, I. Scheau, D. Oprea (eds.), „Educația umanistă în perspectiva triadei: Pedagogie – Filozofie - Teologie”, Chișinău, Edit. Pontos, 2011.
6. Scheau, Ioan *Problema valorilor în fundamentarea noului ideal educațional*, în D. Oprea, I. Scheau, V. Mândăcanu (eds.), „Educația din perspectiva valorilor. Studii, analize, sinteze”, Chișinău, Edit. Pontos, 2012.